

Testen met een Vlaamse bril

Mark Schittekatte

Mark Schittekatte is coördinator van het Testpracticum Psychologie en Pedagogische Wetenschappen (PPW) aan de UGent en voorzitter van de Commissie Psychodiagnostiek van de Belgische Federatie van Psychologen (BFP). Hij is lid van de raden van bestuur van de Vlaamse Vereniging voor Schoolpsychologie (VVSP), het Vlaams Forum voor Diagnostiek (VFD) en the European Association of Psychological Assessment (EAPA) en Belgisch vertegenwoordiger in de Board of Assessment in de European Federation of Psychologists' Association (EFPA).

"Tussen 2004 en 2007 bleek zowat elk Vlaams kind getest met de Test for Everyday Attention for Children (TEA-Ch), aandachtsgestoord..." Het belang van het gebruik van kwaliteitsvolle psychodiagnostische instrumenten in Vlaanderen, kan o.i. niet treffender geïllustreerd worden en vormt het centraal thema in deze bijdrage. De vier volgende deelaspecten komen daarbij aan bod:

- Een stand van zaken over hoe de kwaliteit van psychologische tests, in de meest brede zin, momenteel in Vlaanderen ingeschat wordt.
- Het belang van het gebruik van kwaliteitsvolle instrumenten en in het bijzonder het belang van Vlaamse normen (en ook vooral het gebrek eraan).
- Recente informatie over de huidige kwaliteit van de gebruikte instrumenten in Vlaanderen, met aandacht voor wie, welke testen aanwendt en met welk doel.
- Een blik op de toekomst.

Eigen normen eerst...

De inschatting van de kwaliteit van psychodiagnostische instrumenten stond in Vlaanderen voor enige decennia gelijk aan hét COTAN-oordeel¹. Een van de problemen hierbij is dat dit een evaluatie met een "Nederlandse bril" betreft. Hierop kwam al enige tijd terug een Vlaamse reactie met het publiceren van een "Vlaamse doorlichting van de Vlaamse tests, beoordeeld in Documentatie van tests en testresearch in Nederland" (zie de website van het Vlaams Forum voor Diagnostiek-VFD) waar een 25-tal Vlaamse evaluaties gegeven worden. We lezen in deze publicatie o.a.:

Vermits het gaat om Nederlandstalige tests, worden veel van deze tests ook gebruikt in Vlaanderen en wordt dit standaardwerk van de COTAN ook geregeld geraadpleegd door de Vlaamse testgebruiker. De COTAN beoordeelt uiteraard een test in functie van het Nederlandse doelpubliek en zo ontstaat verwarring bij de Vlaamse gebruiker die dit standaardwerk gebruikt als "encyclopedie" en verzuimt het hoofdstuk "verantwoording" (p. 15-26) of de "kleine lettertjes" te lezen. Vooral de beoordeling "normen" veroorzaakt nogal wat verwarring. Immers, de COTAN beoordeelt een test voor gebruik in Nederland. Een Nederlandstalige test met normen gebaseerd op Vlaamse groepen krijgt dus automatisch de beoordeling "onvoldoende".

Maar voor de Vlaamse testgebruiker kan dit juist een goede test zijn. De nadruk ligt hier op "kan", want een test met Vlaamse normen is niet automatisch een test met goede normen. De normen kunnen verouderd zijn of gebaseerd op onvoldoende representatieve groepen of misschien zijn er wel geen normen voorhanden.

Sinds 2003 werden ook een vijftal Vlaamse testbeoordelingen vrijgegeven vanuit de Commissie Psychodiagnostiek van de Belgische Federatie voor Psychologen (BFP²). Deze evaluaties werden door 2 of 3 onafhankelijke (vrijwillige) beoordelaars uitgevoerd met Europese richtlijnen voor de evaluatie vanuit de European Federation of Psychologists' Association (zie de EFPA-website). Dit soort evaluatie nam meestal een paar maanden in beslag en werd als té tijdsintensief ervaren. Sinds 2010 is er echter een nieuw "elan" in de BFP Commissie Psychodiagnostiek waarbij een Q(uality)-Scan evaluatiesysteem, in eerste instantie voor individuele intelligentietests, tot stand kwam. Dit evaluatiesysteem bleek duidelijk minder tijdsintensief en komt toch tegemoet aan belangrijke vragen naar kwaliteitsinschatting van veel gebruikte instrumenten in Vlaanderen (zie voor meer informatie: de BFP-website, Commissie Psychodiagnostiek). Zo kan men er recente, Vlaamse evaluaties terugvinden van de nieuwe WAIS-IV en SON-R 6-40. In totaal werden al een 30-tal individuele intelligentietests op die manier geëvalueerd. Voor het komende academiejaar zijn er plannen om de in Vlaanderen meest gebruikte klinische schalen aan een "Q-Scan"-evaluatie te onderwerpen.

De Vlaamse evaluatie van individuele intelligentietests werd recent ook al geïmplementeerd in protocollen ontwikkeld binnen Prodia (protocollen: "Zwakbegaafdheid – Verstandelijke beperking" en "Vermoeden van (hoog)begaafdheid", zie ook de respectievelijke websites), evenals door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (zie de website van VAPH - Classificerend Diagnostisch Protocol Verstandelijke Handicap).

De Vlaamse testgebruiker, die werkt in een schoolgerichte sector, kan vanzelfsprekend ook een beroep doen op de bespreking en beoordeling van tests in het CAP-vademecum³ (zie box voor een

voorbeeld van bespreking), waarvan een herziene versie verschijnt eind dit jaar:

Er "blijken" aandachts- en gedragsproblemen...

Het belang van een correcte Vlaamse "meetlat" kunnen wij het best illustreren aan de hand van eigen onderzoek met de Test for Everyday Attention for Children (TEA-Ch) en de Child Behavior Checklist (CBCL). In 2004 kwam een vertaling van de TEA-Ch op de Nederlandstalige markt. Vrij snel, na signalen uit het veld, werd duidelijk dat bij het hanteren van de Australische normering voor ons taalgebied, ernstige vragen rezen. De beslissing om "eigen" normen te ontwikkelen op basis van testresultaten van Nederlandstalige kinderen (N=1139) werd geconcretiseerd via een samenwerking tussen de testuitgever (Harcourt – nu Pearson) en onderzoekers van de UGent. Er bleek namelijk een significant verschil tussen de Vlaamse, Nederlandse en Australische normen te bestaan. Opmerkelijk was dat verschillen van meer

dan een standaarddeviatie tussen de normeringen werden vastgesteld⁴.

Een belangrijk verschil bleek bij taken waar moest afgewogen worden tussen snelheid en nauwkeurigheid van werken. Vlaamse kinderen werken immers langer aan die taken maar zijn beducht voor fouten. De Australische kinderen gingen voluit voor snelheid van werken. De impact hiervan op de normen en de bijhorende gevolgtrekkingen spreken voor zich. Aandacht meten kan in deze regio's wel met hetzelfde interessante, theoretisch goed onderbouwde instrument, maar data verzamelen binnen de eigen populatie blijkt onontbeerlijk. Zo niet, dan worden er foute diagnoses gesteld.

Het ASEBA-onderzoek, dat in 2010 aan de UGent liep, is een tweede mooi voorbeeld van de noodzaak aan "lokale" normen. Bijna 1000 CBCL's werden afgenomen van ouders van kinderen van 1,5 tot 18 jaar. De CBCL is de meest gehanteerde checklist bij jongeren met emotionele en gedragsproblemen (dagelijks tientallen afnames in Vlaanderen). De normen (klinische en subklini-

sche cut-offscores) die daarbij gebruikt worden, zijn echter gebaseerd op gegevens van vooral Amerikaanse en Nederlandse kinderen. Onderzoeksgegevens tonen aan dat die cut-offs bijgesteld moeten worden voor gebruik in Vlaanderen omdat er anders in de meeste gevallen sprake is van een duidelijke onderdiagnosticering. De verschillen in cut-offscores op de verschillende schalen van zowel de CBCL 1,5-5- als CBCL 6-18-versie, brachten immers aan het licht dat bij het hanteren van de Amerikaanse subklinische en klinische cut-offs, een substantieel deel van de Vlaamse kinderen niet geïdentificeerd zullen worden als "risicokinderen". Dit suggereert een onderschatting die kan leiden tot meer vals negatieve gevallen dan in "de realiteit" te verwachten is. We moeten ons bewust zijn van de klinische complicaties in zo een geval: een kind al dan niet als klinisch identificeren is in vele gevallen afhankelijk van de normgroep waarmee het vergeleken wordt. Voorlopig zijn enkel de data met de moeders als informant volledig bestudeerd. De analyse van de informatie aangeleverd door de vaders en door de jongeren zelf (Teacher Report Form en Youth Self Report) zal zo snel mogelijk gepubliceerd worden (zie ook Braet, Callens, Schittekatte, Soyez, Druart, & Roeyers, 2011). Meer informatie vindt men via de website van het Testpracticum PPW (klik op "CBCL onderzoek UGent").

In eigen adaptatieonderzoek stelden wij, samengevat, meermaals vast dat het gebruik van buitenlandse normen tot soms ernstige interpretatiefouten kan leiden. Instrumenten die dagelijks worden gehanteerd in de praktijk en waarop belangrijke beslissingen worden gebaseerd, moeten dus voorzien worden van een correcte "meetlat". Het belang van normen te ontwikkelen op basis van "data uit eigen regio", in casu Vlaanderen, was al het centrale thema van het artikel "Het belang van Vlaamse normen o.a. bij diagnostiek van aandacht (TEA-Ch) en gedrag (CBCL) bij kinderen" (Schittekatte, Braet, Callens, Roeyers, Soyez, & Fontaine, 2011).

Algemene kwaliteitsproblemen

Het Vlaams Forum voor Diagnostiek in de psychologische en pedagogische begeleiding en hulpverlening (VFD) is een multidisciplinaire vereniging die de zorg voor de kwaliteit van de diagnostiek hoog in het vaandel draagt. De nood aan inspanningen voor het ontwikkelen van aanvaardbare diagnostische instrumenten met normeringen uit eigen regio blijft ook een centraal thema in de werking van het VFD. Het VFD kondigde in die context bijvoorbeeld in 2005 een "boycot" aan, toen aan het licht kwam dat met de TEA-Ch met Australische normen zowat elk getest kind aandachtsgestoord bleek!

Een van de belangrijkste activiteiten van het VFD is symposia organiseren met (psycho)diagnostiek telkens als centraal thema. Zo was er al in 2002 "De diagnostiek gediagnosticeerd" met een eerste inventaris van het testgebruik in Vlaanderen. We onthouden de grote diversiteit aan testmateriaal (ruim 500 instrumenten) en de hoge gemiddelde leeftijd (ruim 20 jaar) van de meeste gehanteerde instrumenten (Schittekatte, Bos, Spruyt, Germeijs, & Stinissen, 2003; Germeijs, Verschueren, & Van der Vliet, 2003). In 2006 volgde het VFD-symposium "Aandacht voor aandacht" met vanzelfsprekend ook aandacht voor het "TEA-Ch-verhaal", naast bijdragen over andere instrumenten om aandacht in kaart te brengen.

Recent werd een nieuwe VFD-rondvraag in Vlaanderen georganiseerd rond het testgebruik in 12 sectoren van het (klinische) werkveld, het meest intensief binnen de CLB's, CAR en CGGZ. De resultaten werden gepresenteerd in november 2011 op het VFD-symposium "De diagnostiek gediagnosticeerd-R". Er waren vele conclusies, maar het belangrijkste resultaat in het licht van dit opiniestuk is wel: de kwaliteit (i.e. meetpretentie en psychometrische kenmerken) bleek maximum acceptabel bij een op vier van de gehanteerde tests. Dit betekent dat een minder ervaren diagnosticus in de meeste gevallen niet op een kwaliteitsvolle manier aan diagnostiek kan doen, vanwege tekorten bij de gehanteerde instrumenten. Opvallend was ook dat bleek dat de kwaliteit vaak niet primeert bij de keuze

van een instrument, wel de "vertrouwdheid" ermee. Men spreekt in dit verband van een "gehechtheid aan oude(re) tests". Meer informatie over de resultaten van deze rondvraag is terug te vinden op de VFD-webstek.

Verder houdt het VFD ook steeds een oog op wie welke testen gebruikt. Misbruik in dit verband werd bijvoorbeeld beschreven in "Tests, toetsen en trainingen zijn geen tomaten" (Scheiris, 2006) toen een promotiefolder met o.a. de TEA-Ch, Dyslexia Screening Test en Tedi-Math (instrument voor het checken op dyscalculie) in onderwijsinstellingen werd verspreid. Ook de BFP Commissie Psychodiagnostiek krijgt vaak vragen en/of klachten over het hanteren van psychologische tests door "niet-bevoegden", ook in overheidsinstellingen. Op het Europese niveau, in the Board of Assessment van EFPA, ligt eveneens vaak de nadruk op de vraag "wie mag wat met welke testen?" Momenteel worden er in dit verband 3 niveaus van testgebruikers onderscheiden (Level 1: Assistant Test User - Test administrator, Level 2: Test User, Level 3: Specialist in Tests and Testing). Wij verwachten dat binnen een 5-tal jaar hiervoor certificering in België/Vlaanderen mogelijk zal zijn.

Ten slotte, naast de thema's "de kwaliteit van de instrumenten" en "wie mag testen met welke testen?", moet er ook aandacht blijven voor de vraag: "voor welke beslissingen worden testen gebruikt?" Zo is er het onderscheid dat in de COTAN-documentatie gemaakt wordt: "tests voor belangrijke of relatief minder belangrijke beslissingen op individueel niveau". Een hanteerbare differentiëring, lijkt ons. Voorlopig gaan in Vlaanderen echter de meeste inspanningen naar het inschatten van de kwaliteit van instrumenten.

Toekomstmuziek

In onze zoektocht naar meer instrumenten met goede Vlaamse normen, blijkt de laatste jaren dat de Nederlandse testuitgevers minder en minder gaan voor een "uitbesteding" aan Vlaamse onderzoekers voor het verzamelen van normen. Als ze beslissen ook in Vlaanderen data te halen, dan doen ze dat meestal gecoördineerd vanuit hun eigen onderzoeksafdeling, in

Nederland... Wij hebben met deze werkwijze veel meer moeite om de kwaliteit te kunnen inschatten van bijvoorbeeld normen. Hoofdvragen zijn daarbij steeds "hoe representatief is de steekproef?", "worden er niet teveel wegingen toegepast?" en "hoe at random was de keuze van de proefpersonen?". Een van de gevolgen daarvan is dan ook dat we in Vlaanderen meer voor eigen normeringsprojecten moeten gaan. Hiertoe zijn enkele belangrijke pistes gepland op korte termijn. Coördinerende instanties in de voorbeelden die hieronder besproken worden, zijn enerzijds het Psychodiagnostisch Centrum van Thomas More Antwerpen (voorheen Lessius) en anderzijds het Testpracticum PPW van de UGent.

In Antwerpen is het CoVaT-CHC (Cognitieve VaardigheidsTest volgens het Catell-Horn-Carroll model⁵)-project uit de startblokken. Vanuit VCLB De Wissel Antwerpen en VCLB Voor- en Noorderkempem kwam de vraag naar een "nieuwe" intelligentietest. Er was namelijk nood aan een instrument dat zowel in het gewoon lager als in het buitengewoon lager onderwijs, ook groepsgewijs, kan afgenomen worden en daarmee een advies kan ondersteunen voor de doorstroming van de leerlingen van het lager onderwijs én in het bijzonder van het buitengewoon naar het secundair onderwijs. Onder leiding van Walter Magez en in samenwerking met beide VCLB's en het Psychodiagnostisch Centrum Thomas More is gestart met de ontwikkeling van de CoVaT-CHC. Dit schooljaar wordt de CoVaT-CHC afgenomen van een representatieve groep leerlingen in de provincie Antwerpen.

Ook iets om naar uit te kijken, is het tweejarig (Projectmatig Wetenschappelijk Onderzoek-PWO) project dat nu van start gaat aan Thomas More en dat als titel meekreeg: "Intelligentiëmeting in nieuwe banen! De ontwikkeling van een test voor algemene intelligentie voor kinderen en volwassenen op basis van het CHC-intelligentiemodel". Het betreft een intelligentietest op basis van het CHC-intelligentiemodel met een breed leeftijdsbereik en ook toepasbaar voor specifieke doelgroepen (allochtonen, verstandelijke beperking, leerstoornissen...). De CoVaT-CHC heeft de weg geëffend, maar nu staat de verdere

ontwikkeling van een CHC-intelligentietest voor Vlaanderen volop in de steigers.

Er zijn ook heel concrete plannen voor een Vlaams onderwijsloopbaanbegeleidingsproject (OLB-project). Het initiatief

komt vanuit VCLB Oostkust, maar ondertussen zijn er al een 20-tal betrokkenen (CLB-medewerkers, hogeschoolvertegenwoordigers en onderzoekers). Bedoeling is dit schooljaar, in de 2e jaarhelft, representatieve data te verzame-

BOX: Voorbeeld van een fiche uit het CAP-vademecum

| 04.1.3 | 1 | L SV | - (+) | R |

SNIJDERS-OOMEN NIET-VERBALE INTELLIGENTIETEST SON-R 6 - 40

1. AUTEUR: Tellegen, P.J. & J.A. Laros.

2. UITGEVER: Amsterdam: Hogrefe, 2011

3. TESTBESCHRIJVING

3.1. Soort test

Deze SON-R 6-40 is de recentste telg uit de SON-familie en heeft er alle karakteristieken van: een niet-verbale test die peilt naar (aspecten) van de intelligentie.

De test omvat slechts vier subtests – alle andere SON-tests hadden er meer. Die subtests vindt men ook terug in de andere SON-tests: Analogieën, Mozaïeken, Categorieën en Patronen.

3.2. Afname en verbetering

De test wordt individueel toegepast. De afname duurt ongeveer één uur.

De instructies voor de afname en de verbetering zijn samengebracht in een aparte publicatie die opvalt door haar helderheid en verzorgdheid.

Zoals bij de twee vorige SON-tests wordt bij de afname een adaptieve werkvorm gehanteerd.

Er zijn zowel verbale instructies als volledig niet-verbale voorzien.

Bij de scoring worden de ruwe subtestuitslagen per leeftijdsgroep omgezet in standaardcores met gemiddelde 10 en SD=3. Deze subteststandaardcores worden opgeteld. De som ervan wordt omgezet in een "standaard-score totaal" of "SON-IQ" met een gemiddelde 100 en SD=15.

3.3. Doelgroep

De proef is toepasbaar van 6 jaar tot en met 40 jaar.

3.4. Normen

De normen worden overzichtelijk en met zorg gepresenteerd in de aparte "Normenbrochure".

Er zijn leeftijdstabellen voor de omzetting in standaardcores:

- voor 6 en 7 jaar: per maand
- voor 8 tot en met 10 jaar: tweemaandelijks
- voor 11 tot en met 15 jaar: driemaandelijks
- voor 16 tot en met 21 jaar: half jaarlijks
- voor 22 tot en met 40 jaar: één tabel

De normen zijn bepaald bij representatieve populaties voor Nederland en voor Duitsland.

Naast de gedrukte normen is – zoals bij de vorige twee SON-testen – een computerprogramma beschikbaar dat het omzettingwerk en berekeningen op zich neemt. Zo laat het programma toe het IQ te berekenen op de leeftijdsgedag bij de afname.

4. BETROUWBAARHEID EN VALIDITEIT

In de basispublicatie "Handleiding:Verantwoording" wordt op deze twee thema's uitvoerig ingegaan. De leesbaarheid is door de sterk methodologische achtergrond van de auteurs soms geen eenvoudige zaak voor de praktiserende psychodiagnosticus. Als geheel is het echter duidelijk dat de proef zeer gunstig uit het betrouwbaarheids- en validiteitsonderzoek komt.

Een kleine randopmerking toch – waar overigens de auteurs ook op wijzen – ten aanzien van de "generaliseerbaarheid" van het SON-R 6-40 IQ: hou er rekening mee dat de test maar vier subtests heeft. In de vroegere SON-versie was dit het aantal voor de "verkorte versie".

len in vele Vlaamse scholen, bij leerlingen einde eerste graad. Het instrumentarium in dit project betreft nieuwe vragenlijsten, vrij van auteursrechten, in verband met kwaliteit van motivatie en schoolse competentie, waardenpatronen, leerstrate-

gieën enz. Einddoel is dat de veldwerkers beschikken over een beter en goed genormeerd instrumentarium, dat handvatten voorziet voor een kwaliteitsvollere leerlingbegeleiding, in het bijzonder in de overgang van de eerste naar de

tweede graad in het Vlaamse secundaire onderwijs. Mogen wij voor deze Vlaamse projecten een warme oproep doen, aan alle CLB'ers, om te helpen "deuren te openen", om te slagen in het verzamelen van data via een zo goed mogelijke representatieve Vlaamse steekproef!

We wijzen graag ook nog naar twee op til staande normeringsprojecten die vanuit de VCLB-Koepel gestuurd worden. Zo wordt het LVS-VCLB grondig aangepakt, waardoor de basisscholen tegen september 2017 zullen kunnen beschikken over een volledig herwerkt en geactualiseerd LVS voor de onderdelen technisch lezen, spellen en wiskunde, dat hen in staat stelt om op een diagnostisch verantwoorde manier de vorderingen van hun leerlingen in kaart te brengen en risicosignalen tijdig te signaleren. In het verlengde van deze herwerking worden ook diagnostische instrumenten genormeerd ten behoeve van de CLB-medewerkers, die ze kunnen inzetten bij individueel diagnostisch onderzoek bij leerlingen uit de hogere jaren van het basisonderwijs (voor technisch lezen) en bij leerlingen tot en met de 2e graad secundair onderwijs (voor technisch lezen, spellen en wiskunde). Daarnaast lopen er onderhandelingen met de uitgeverij Pearson over een Vlaamse aanpassing van de Vineland II, een instrument om het sociaal aanpassingsgedrag te meten. Deze onderhandelingen hebben een sectoroverschrijdend karakter en worden gesteund vanuit de KU Leuven.

Ten slotte, zoals in 2008 (Schittekatte) al bepleit, moet de overheid een minder zwijgzame partner zijn op het vlak van testgebruik, maar vooral ook kwaliteitscontrole stimuleren. De universiteiten deden in het verleden waardevolle inspanningen, maar testonderzoek wordt daar in vele gevallen als te toegepast beoordeeld, gelet op hun huidige koers richting fundamenteel onderzoek. Dit kan ervoor zorgen dat de teleurstellende kloof tussen de academische wereld en de klinische praktijk nog groter wordt. De gevolgen van testresultaten leiden echter in veel gevallen tot levensbelangrijke beslissingen. De aandacht voor kwaliteitsvol testgebruik moet dan ook, niet alleen via de universiteiten en hogescholen maar eveneens via de beroepsverenigingen een ingang vinden. Maar een federaal of Vlaams

5. BESPREKING EN VARIA

Vanuit het CHC-intelligentiestructuurmodel bekeken toetst deze SON - juist zoals de hele familie – twee brede cognitieve vaardigheden: Gf (met Analogieën en Categorieën) en Gv (met Mozaïken en Patronen). De test doet dit zeer betrouwbaar en valide.

Binnen de CAP-werkgroep krijgen de SON-testen echter niet de kwalificatie "Algemene intelligentietest" omdat zij niet aan de CAP-criteria hiertoe voldoen (zie "Inleiding" bij dit hoofdstuk 04). Het gaat om een "specifieke intelligentietest".

Voor Vlaanderen is er een normenprobleem. Er wordt niet aangetoond dat de Nederlands-Duitse normering op dezelfde wijze voor Vlaanderen geldt als voor Nederland en/of Duitsland. Dit is – gezien de aard van de test – wel waarschijnlijk zo, maar het zou de auteurs en uitgeverij "sieren" moesten zij de equivalentie voor Vlaanderen alsnog aantonen. Er blijft nu toch altijd een duidelijke reserve. De test is zeer geschikt om de twee bedoelde brede cognitieve vaardigheden te peilen bij kinderen/personen waarbij taal, en het Nederlands, om welke reden ook, een knelpunt is en dit zowel door de niet-verbale testinhoud als door de goed uitgewerkte niet-verbale instructies bij de afname.

Wat kiezen: de Wechsler Niet-Verbaal (WNV) of de SON-R 6-40? De WNV heeft proefgroepen uit Vlaanderen betrokken bij zijn normering. Vanuit dit standpunt verdient deze test de voorkeur, zolang de SON-R 6-0-normen hun equivalentie voor Vlaanderen niet hebben aangetoond.

In Deel I:Verantwoording (blz 184) wijzen de auteurs erop dat de WNV mogelijk 4 IQ-punten overschat en dat hun SON-R 6-0-normering juist blijkt. Wij weten echter niet wat "hun" normering in Vlaanderen doet.

Wat met de SON-R 5 5/2 -17? Het lijkt ons niet direct dwingend dat men deze nieuwe SON zou aanschaffen als men reeds over de SON-R 5 1/2 -17 beschikt met de aansluitende Flynn-correctie. Voor de oudere leeftijdsgroepen (17 jaar en ouder) biedt de SON-R 6-40 wel een mooi alternatief aan. De auteurs geven tal van redenen waarom zij de SON-R 6-40-versie verkiezen (uiteraard). De sterkste reden lijkt ons de statistisch-methodologische: de SON-R 6-40 sluit beter aan op de 2 1/2 - 7 dan de 5 1/2 - 17 omdat ze op dezelfde wijze haar genormeerde uitkomsten presenteert. Laat ons stellen dat wanneer men een SON-R 5 1/2 - 17 hanteert die begint te verslijten – de test gaat al bijna 35 jaar mee) kan men overwegen zich een nieuwe SON-R 6-40 aan te schaffen. Deze SON-R 6-40 is een aangename en goed geconstrueerde test. De publicatie is verzorgd en overzichtelijk.

De publicatie Deel II "Instructies" en de publicatie Deel III "Normen" zal iedere gebruiker wel door-nemen. We pleiten ervoor dat men dit ook zeker zou doen met Deel I – "Verantwoording". Al zal het "doornemen" soms op een "worsteling" lijken, het loont echt de moeite, ook voor de praktijk.

6. LITERATUUR

Zie bij 04 de andere SON-R-tests in dit CAP-vademecum.

Zie bij 04 ook de Wechsler Niet-Verbaal (WNV).

Zie bij Magez, W & H. Stinissen (2010), "Intelligentieonderzoek bij Alloctonen". Brussel:VCLB Service bvba

“(Psycho)Diagnostisch Centrum”, ondersteund door de overheid, lijkt echter nog altijd de meest aangewezen weg om meer kwaliteitsvolle psychodiagnostische instrumenten, geschikt voor gebruik in Vlaanderen, te kunnen garanderen. En deze, vooral “VFD-oproep”, kreeg recentelijk een concreet gevolg met vermeldingen rond dit thema in beleids-teksten van de kabinetten van de ministers Smet en Vandeurzen. Eind februari 2012 werd door beide ministers een “Intersectorale stuurgroep diagnostiek en indicatie” opgestart in het kader van Integrale Jeugdhulp. Deze stuurgroep functioneert in afwachting van de opstart van een Vlaams Expertisecentrum Diagnostiek, gestuurd vanuit de overheid, dat in 2014 tot stand zou kunnen komen. We zijn benieuwd...

Vlaams aanbod onzes inziens te weinig gekend buiten de “CLB-wereld”...

We sluiten af met een andere oproep: er is een nood aan initiatieven zoals het interne CLB-communicatiesysteem “P2-dianet”⁶, “Tools Psychodiagnostiek”⁷ en de “UGent Testmanager” (zie de Testpracticum PPW - webstek en klik Testmanager). Deze hebben als gemeenschappelijk doel, via intra- of internet, de kwaliteit van de psychodiagnostiek in Vlaanderen, in al zijn deelaspecten te bevorderen. En er is nog veel werk aan de winkel...!

Conclusie

De kwaliteitsinschatting van de testen die in Vlaanderen gehanteerd wordt, zal de komende jaren meer en meer met een Vlaamse bril gebeuren. Het ontbreken van een Vlaamse “meetlat” leidt tot onverantwoord testgebruik, zoals moge blijken uit de voorbeelden in verband met de TEA-Ch en CBCL. Verder, voor de psychodiagnostische instrumenten gehanteerd in Vlaanderen, blijken er veel te weinig bruikbare normen.

Wij stellen verder vast dat de Nederlandse testuitgevers minder in Vlaanderen gaan investeren; dan moeten wij maar meer en ambitieuzere eigen projecten in Vlaanderen opzetten. Momenteel zijn die erg “low budget” en is er niet de bedoeling de nieuwe instrumenten te commercialiseren. De Vlaamse uitgevers van tests zijn op dit moment erg beperkt in aantal. Misschien kan van hen uit ook meer initiatief komen? VCLB-Service is daarbij een mogelijk belangrijke “speler”. Overigens is hun interessant en uitgebreid

REFERENTIES

- BOS, A., DE CLEEN, W., GEERINCK, K., MAGEZ, W., & RAUWS, G.** (2001). *CAP-vademecum van diagnostische instrumenten en methoden voor CLB*. Brasschaat: CAP.
- BRAET, C., CALLENS, J., SCHITTEKATTE, M., SOYEZ, V., DRUART, C., & ROEYERS, H.** (2011). Assessing emotional and behavioral problems with the CBCL: Exploring the relevance of adjusting the norms for the Flemish community. *Psychologica Belgica*, 51 (3-4), 213-235.
- GERMEIJS, V., VERSCHUEREN, K., & VAN DER VLIET L.** (2003). Een rondvraag naar de diagnostische middelen en de behoeftes in de CLB's. *Caleidoscoop*, 15(2), 22-26.
- MAGEZ, W.** (2009). De I van IQ. IQ voor 'slimmies'. *Caleidoscoop*, 21(1), 20-24.
- SCHEIRIS, J.** (2006). Tests, toetsen en trainingen zijn geen tomaten. *Caleidoscoop*, 18(2), 35.
- SCHITTEKATTE, M.** (2008). Recente evoluties en reflecties i.v.m. psychodiagnostiek in Vlaanderen. *Tijdschrift voor Klinische Psychologie*, 38 (1), 38-40.
- SCHITTEKATTE, M., BRAET, C., CALLENS, J., ROEYERS, H., SOYEZ, V., & FONTAINE, J.** (2011). Het belang van Vlaamse normen o.a. bij diagnostiek van aandacht (TEA-Ch) en gedrag (CBCL) bij kinderen. *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 41 (1), 63-74.
- SCHITTEKATTE, M., BOS, A., SPRUYT, K., GERMEIJS, V., & STINISSEN, H.** (2003). Rondvraag naar het diagnostisch instrumentarium en de noden in Vlaanderen. *Tijdschrift voor orthopedagogiek, kinderpsychiatrie en klinische kinderpsychologie*, 28, 50-62.
- SCHITTEKATTE, M., GROENVYNK, H., FONTAINE, J.R., & DEKKER, P.H.** (2007). *Aanvullend psychometrisch onderzoek in Nederland en Vlaanderen met de Test of Everyday Attention for Children (TEA-Ch): aangepaste normen en nieuwe validiteits- en betrouwbaarheidsgegevens*. Amsterdam: Pearson.

WEBSITES (in volgorde van verwijzing in de tekst)

Vlaams Forum voor Diagnostiek (VFD) i.v.m. de evaluatie van Vlaamse tests
<http://www.vfd-vzw.be/Images/COTAN.pdf>

European Federation of Psychologists' Association (EFPA)
<http://www.efpa.eu/professional-development/assessment>

BFP-website, Commissie psychodiagnostiek
<http://www.bfp-fbp.be/nl/info/bfp-commissies>

Prodia (protocol: Zwakbegaafdheid – Verstandelijke beperking)
<http://www.prodiagnostiek.be/zb-vb/>

Prodia (protocol: Vermoeden van (hoog)begaafdheid)
<http://www.prodiagnostiek.be/hb/>

VAPH - Classificerend Diagnostisch Protocol Verstandelijke Handicap
<http://www.vaph.be/vlafo/view/nl/5766921-Documenten.html#overzicht-cdp>

Testpracticum PPW UGent
<http://www.testpracticum.ugent.be/>

Vlaams Forum voor Diagnostiek in de psychologische en pedagogische begeleiding en hulpverlening (VFD)
<http://www.vfd-vzw.be/>

Psychodiagnostisch Centrum van Thomas More
<http://www.lessius.eu/psychodiagnostisch-centrum>

VCLB-Service
<http://www.vclb-service.be/>

Tools Psychodiagnostiek
<http://www.toolspsychodiagnostiek.be/>

- COTAN staat voor Commissie Testaangelegenheden Nederland, die bestaat uit een diverse groep professionals met expertise op het gebied van testconstructie en psychometrie, met een eigen Nederlands beoordelings-systeem en –procedure voor tests.
- De Belgische Federatie van Psychologen (BFP) is de grootste Belgische vzw van en voor psychologen, en groepeerd daarnaast ook meer en meer studenten van de universitaire opleidingen tot Master in de psychologie.
- Het CAP-vademecum is een initiatief van het Coördinatieteam Antwerpen voor Psychodiagnostiek – CAP vzw. Het CAP-team wil alle informatie over psychodiagnostiek opvolgen en doorgeven aan de Centra voor Leerlingbegeleiding (Bos, De Cleen, Geerinck, Magez, & Rauws, 2001).
- Tijdens dit onderzoek werd ook ruimte gevonden om enkele andere psychometrische gegevens te verzamelen en te analyseren in onze populatie (zie daarvoor: Schittekatte, Groenvynk, Fontaine, & Dekker, 2007).
- Meer informatie over het CHC-model vindt u in het artikel van W. Magez “De I van IQ. IQ voor ‘slimmies’” in *Caleidoscoop*, 21 (1), verschenen in 2009.
- Het Psycho-pedagogisch-diagnostisch netwerk (P2-dianet) is een intranetforum voorbehouden voor de psychopedagogisch geschoolden uit de Vlaamse CLB's.
- Een initiatief vanuit het psychodiagnostisch team van de Psychiatrische Kliniek Broeders Alexianen Tienen.